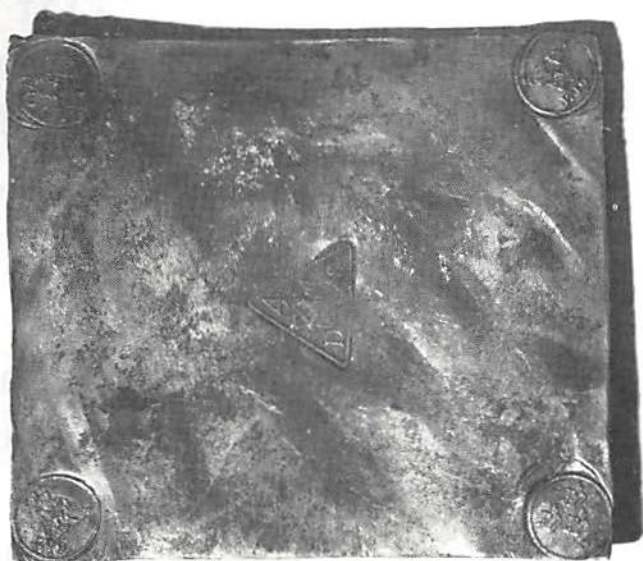

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

SVERIGE 13,-
NORGE 15,-
DANMARK 15,-
INKL. MOMS

MARS 2·87

Den extremt sällsynta plåten från Ulrika Eleonora, 4 daler sm med trekantig mittstämpel, som säljs på Svenska Numismatiska Föreningens auktion i slutet av april. Se s 39. Foto Lennart Wallén.

Vitterhetsakademien 200 år 1986 **sid 28**

Sudans kamelryttare **sid 31**

Allmän numismatisk språkkunskap **sid 32**

Goda affärer med Thedde Högberg **sid 37**

Ärkebiskopliga mynt i öst och väst **sid 38**

Riksdaler
specie 1843

Välkommen till MYNTAUKTION den 9 april 1987

VISNING:

MALMÖ, Engelbrektsgatan 7
den 28 mars kl 10.00 – 16.00.

STOCKHOLM, Regeringsgatan 19, 1tr
den 8 april kl 08.30 – 15.00.

Illustrerad auktionskatalog 25:-, postgiro 654-4

Vi mottager kontinuerligt inlämningar till
kommande auktioner. Kostnadsfri värdering,
snabb redovisning.

AUKTIONSVERKET
MYNT

AB STOCKHOLMS AUKTIONSVERK

IAKOBSGATAN 10, BOX 16256, 103 25 STOCKHOLM. TEL 08-14 24 40.

ENGELBREKTSGATAN 7, 211 33 MALMÖ. TEL. 040-11 20 26

ORGAN FÖR
SVENSKA NUMISMATISKA
FÖRENINGEN

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-67 55 98
(tisdag-fredag kl 10.00-13.00)
Svensk Numismatisk Tidskrift:
Postgiro 42 30 50-4
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken
SNT utkommer den 1
i månaderna februari-maj och
september-december
Prenumeration: helår 90:-

ANSVARIG UTGIVARE
Nils-Uno Fornander

REDAKTION
Hans Franzén
Madeleine Greijer
(program, föreningar,
aktuella auktioner)
Torbjörn Sundquist (annonsering)
Manuskriptgranskning
Lars O. Lagerqvist
Redaktionssekreterare:
Margareta Klasén
(adress och telefon se ovan!)

ANNONSER

Bokning

Telefon 08-67 55 98 (kl 10-13)

Annonsspriser exkl moms:

2 sidor (mittuppslag)	2 200:-
2:a omslagssidan	1 450:-
omslagets 4:e sida	1 800:-
1/1 sida (151×214 mm)	1 200:-
2/3 sida (99×214 mm)	850:-
1/2 sida (151×105 mm)	650:-
1/3 sida (47×214 mm)	450:-
1/4 sida (72×105 mm)	350:-
1/6 sida (47×105 mm)	250:-
1/12 sida (47×50 mm)	150:-

Sista materialdag:
Den 1:a i månaden
före utgivning
Heloriginalt alt
manus och gärna skiss.
Sändes till SNT,
adress enl. ovan.

*Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas*

Tryck: Ordfront, Stockholm 1987
ISSN 0283-071X

Vårprogrammet 1987

Om ej annat anges, hålls mötena kl 18.30 på Sandhamngatan 50 A (riksantikvarieämbetets lokaler, tag buss nr 41 till Rökubbsgatan eller T-bana till Gärdet).

Mars	10	50 år som myntsamlare. Carl-Axel Lindblom kåserar.
	11	Juniorträff.
April	8	Svenska kronosedlar samt människor och händelser från den tiden. Lennart Wallén berättar.
	7	Seniorträff kl 18.00.
	27-28	Myntauktion i Sessionssalen, Historiska museerna, Stockholm kl 18.00. Visning från kl 16.45.
Maj	16	Årsmötet.
	19	Inställt.

SNF:s kansli

har postadress:
Östermalmsgatan 81, 2 trög,
114 50 Stockholm.
Telefontid tisdag-fredag 10-13,
tel 08/67 55 98.
Besökstid 10.30-12.30.
Semesterstängt:
midsommar - 1 sept.

Juniorträff

Vårens andra juniorträff äger rum *onsdagen den 11 mars kl 18.30*, som vanligt på Sandhamngatan 50 A (=Riksantikvarieämbetets lokaler). Du tar dig lätt dit med buss 41. Tag gärna med dig några mynt, som du skulle vilja visa eller diskutera. Kanske har du ett mynt som du tycker är speciellt roligt eller intressant och som du kan berätta lite om för oss andra. Tag också gärna med dig någon kompis, som är intresserad, även om han/hon inte är medlem. Det får du extra poäng för i vårt närvarolotteri, som ger fina vinster så småningom. Skulle kompisens sedan bli medlem så blir det ännu fler poäng. Du lite äldre medlem, som känner någon yngre samlare: tala om denna träff för honom/henne.

Rolf Sjöberg

**Register Myntkontakt
1972-1982**

finns ännu att köpa på SNF:s kansli eller beställas pr post eller telefon 08/67 55 98 tisd-fred 10-13. Pris endast 75:- (+ porto). Oumbärlig för alla intresserade numismatiker, som vill gå tillbaka till någon tidigare värdefull artikel i vår tidskrift - men inte kommer ihåg var den stod.

Kansliet

Nästa auktion

Bättre material till höstauctionen bör vara inlämnat senast 15 augusti. Under kansliets sommarledighet, kontakta SNF brevledes och gör upp om tid.

Forts. på sid 36, 37, 39, 45 och 47.

**BLI MEDLEM I SNF -
GOD SERVICE UTLOVAS.
ANMÄLNINGS-
BLANKETT
TEL 08/67 55 98
tisd-fred 10-13.**

Mynt, myntfynd och memoarer. Vitterhetsakademien 200 år 1986

Av Brita Malmer

Såväl Svenska akademien som Vitterhetsakademien firade som bekant 200-årsjubileum våren 1986. Den minnesgode erinrar sig kanske Vitterhetsakademiens tidigare 200-årsjubileum, år 1953. Det var med anledning av detta jubileum Nils Ludvig Rasmusson utgav sitt kända arbete, "Medaljer och jetoner, slagna av Kungl. Vitterhetsakademien och av Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien 1753-1953". Det förhöll sig ju nämligen så, att den första Vitterhetsakademien stiftades av drottning Lovisa Ulrika redan år 1753. Men efter den misslyckade revolutionen 1756 kom akademiens verksamhet att ligga nere ända till 1773 och efter ytterligare några år avsmnade den definitivt.

1786 var tiden kommen för Gustav III att ersätta moderns akademi med två egna skapelser, Svenska Akademien och Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. För Vitterhetsakademiens del firades det nya 200-årsjubileet med ett symposium den 26-27 maj över temat "1786". Utom akademiens preses, professor Stig Strömholm, talade åtta experter om år 1786, bl a professor Carl Fehrman, "De humanistiska vetenskapernas situation i Sverige 1786", professor Örjan Lindberger, "Akademiens grundande och återupprättande" och författaren Per Wästberg, "1786 års Stockholm". Även numismatiken fick komma till tals genom mitt föredrag "Mynt, myntfynd och medal-

jer". I samarbete med Kungl. myntkabinettet ordnade jag i Vitterhetsakademiens lokaler på Villagatan en utställning med samma namn som föredraget, bild 1.

Utställningen begränsades strikt till året 1786. Blickfång blev därför en fotoförstoring av 1/3 riksdaler, den hösta riksdalervalör som präglades 1786. I en monter visades exempel på de kurserande svenska myntsorterna, bl a de tre olika sorternas kopparmynt med deras gamla och nya benämningar. Sedlarna representerades av 3 riksdaler specie nr 3347, daterad den 4 februari 1786. Som prisexempel valdes priset på 1 kg smör, 1 kg oxkött och 1 tunna strömming som var 8 skilling 6 runstycken, 3 skilling 4 runstycken respektive 3 riksdaler 16 skilling. År 1786 var daglönen för en grovarbetare i Stockholm 8 skilling. Vitterhetsakademiens vaktmästare, som också skulle svara för städning och renhållning, fick 80 riksdaler om året, alltså drygt 10 skilling per dag. "Han undfår derjemte Hen-

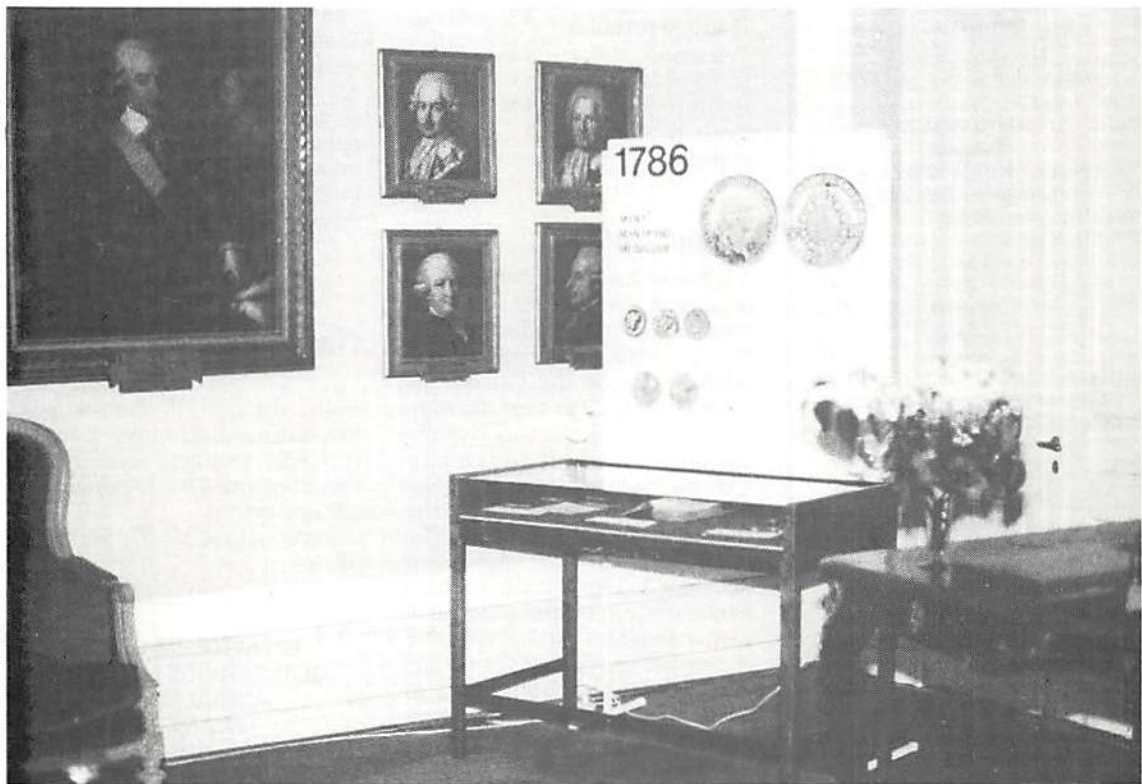

Bild 1. Utställningen i Vitterhetsakademiens lokaler, Villagatan 3 i Stockholm. På väggen till vänster Gustav III:s porträtt. Foto M P Malmer.

nes Maj:ts Enke Drottningens Livré". Vitterhetsakademiens sekreterare hade 300 riksdaler i årslön.

Medaljutgivningen under år 1786 var inte särskilt omfattande. Inom ramen för Gustav III:s Historia Metallica planerades tre medaljer, men bara en kom till utförande, medaljen om kronprinsens framsteg i vetenskaperna (Hild. nr 66). I montern visades dessutom Vitterhetsakademiens medalj över Voltaire, beslutad redan vid den nya akademiens första sammanträde, Svenska Akademiens stora prismedalj samt Vitterhetsakademiens antikvariska prismedalj, dess inskriftsmedalj och dess jeton, alla från år 1786.

Under 1700-talet var intresset för numismatik relativt sett mycket större än nu. Ämnet numismatik hade en framträdande plats i den nya akademien liksom i den gamla. Akademiledamoten och kanslirådet Jakob von Engeström är en av pionjärerna inom svensk numismatisk forskning. Just år 1786 hittades i Styra socken i Östergötland ett av våra mest berömda myntfynd, minst 25 000 brakteater från mitten av 1200-talet. Engeström åtog sig bearbetningen av fyndet. Därvid tillämpade han en nästan helt modern forskningsmetodik. Här om kan man läsa i Thorstedmans och Rasmussons publikation av Engeströms manuskript, Nordisk Numismatisk Årsskrift 1936.

I oktober 1786, när Engeström som bäst arbetade med Styrafyndet hemma i sin bostad – museilokaler fanns inte – anmäldes ytterligare ett intressant myntfynd: 29 tyska guldmynt från 1400-talet, hittade i Möckleby på Öland. Engeström grep sig snabbt an med bearbetningen även av detta fynd. Hans detaljerade beskrivning trycktes i Vitterhetsakademiens handlingar, andra bandet. Denna publikation – i ett vackert skinnband – visades på utställningen tillsammans med exempel på mynt ur Styra- och Möcklebyfynden.

Meningen var att den lilla utställningen, som dock kostat viss möda i fråga om planering, texter och fotoförstorningar, skulle ha visats för allmänheten i Kungl. Myntkabinettets lokaler samma

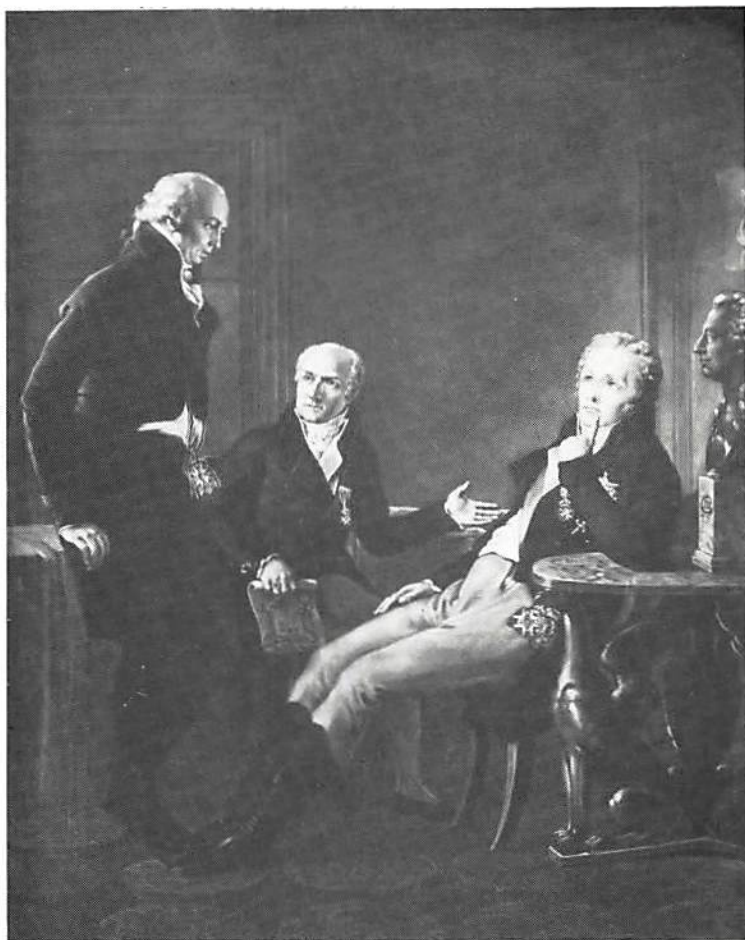

Bild 2. J. A. Ehrenström (stående), J. F. Aminoff (i mitten) och G. M. Armfelt vid mötet i Wien 1803. Kopparstick av J. Pichler efter en målning av Berton. Nationalmuseum. Foto SPA.

ren 1986. Förhoppningsvis kommer detta i stället att ske under 1987.

Under mina förberedelser till föredraget och utställningen kom jag att läsa en del av den rika samtida memoarlitteraturen, bl a Johan Albert Ehrenströms memoarer, ett digert verk på över 1200 sidor, utgivet i två delar av S. J. Boëthius 1882–1883. Ehrenström föddes i Helsingfors 1762, var Gustav III:s kabinetssekreterare under kriget i Finland 1789–1790, blev inblandad i den sk Armfeltiska konspirationen 1793, dömdes till livstids fängelse, rehabiliterades 1800, återvände 1811 till Helsingfors, ledde återuppbyggnaden av den brunna staden och dog där 1847. För eftervärlden framstår Ehrenström som en typisk gustavian, på bild 2 (stående) tillsammans med

åsiktsfränderna Gustav Mauritz Armfelt och Johan Fredrik Aminoff.

Ehrenström var både skicklig tecknare och god stilist. Hans skildringar utmärkes av ovanlig konkretion. Det gäller även passager där varupriser, mynt eller seder omtalas. Jag hoppas att den numismatiskt intresserade kan ha nöje av några citat. Jag presenterar dem i kronologisk ordning.

1779 anställdes Ehrenström blott 17-årig vid finska fortifikationen där han arbetade med kartläggning fram till 1785. Åren vid fortifikationen hörde till hans livs lyckligaste.

"På vackra dagar red jag ut, åtföljd af min vägvisare, klockan 7 eller 8 om morgnarna och recognoscerade ända till klockan 4 eller 5 på aftnarne, då min gamle Witter-

born (betjanten) vid min hemkomst hade för mig i beredskap en god middagsmåltid och derefter en god kopp café. Sedan uppritade jag min concept-charta med touche, fagnade mig åt ett riktigt uppfattande af naturen, hvaruti jag tyckte mig vinna alt större lätthet och färdighet, tog sedermera antingen en bok att läsa, eller företog en promenad till fots utom den by der jag bodde, drack thé och lade mig slutligen i min egen medhafde säng till hvila. Matvarorne voro den tiden att erhålla för ett ofantligen lindrigt pris. Ett fett får, med återlämnande af skinnnet, kostade 16 schillingar, och på sin höjd 24. En tjäder 12 styfver, en orre 6, en hjärpe 2. Ett rågdadt trädfat med stora svedjelands-smultron också 2 styfver. De hästar jag nyttjade betalades efter kronoskjuts med 2 schillingar milen. Till dessa utgifter förslogo mina inkomster öfverflödigt och lämnade äfven utväg till inköp af böcker, hvaraf jag hvarje sommar hade med mig 100 å 150 volumer, dels egna, dels lånade. Jag saknade inga beqvämligheter; mina effecter, sängsacken, hvaruti böckerna voro inpackade, brödlåren, coffortarne, kökskärlen, framfördes på tvänne bagagekärror" (Boëthius I, s. 13–14).

I slutet af 1785 kom Ehrenström till Stockholm, lockad av ett anbud att bli privatsekreterare hos ingen mindre än Gustav Filip Creutz, men fick vid ankomsten veta att Creutz just avlidit. Efter åtskilliga besvärligheter lyckades Ehrenström i stället få anställning vid Kanslikollegium. 1786 blev han bekant med Göran Magnus Sprengtporten, fick permission från sin tjänst, följde Sprengtporten till Ryssland, var med om Katarina II:s bekanta kulissfärd till södra Ryssland, rymde tillbaka till Sverige, skickades 1787 av Gustav III på spionuppdrag till Estland och utnämndes 1788 till sekreterare i Kabinetet för utrikes ärenden. Under kriget i Finland 1789–1790 hade han så gott som daglig kontakt med Gustav III. Vintern 1789–1790 tillbringades i Stockholm. "Aldrig har jag sett någon människja mera hushålla med tiden än konung Gustaf den 3:dje. Han kunde aldrig vara sysslolös" (I, s. 235).

Den 2 juli 1790, kvällen före Viborgska gatloppet, lämnade konungen skonerten Amphion och gick ombord på chefskeppet "Kung Gustaf den 3:dje". Ehrenström berättar om sina upplevelser morgonen därpå. "Min angeslan i anseende till konungens och hertigens lif var obeskriflig. Jag föreställde mig, att de bägge, eller en af dem stupat. Innan genombrytningen, men sedan vi redan voro under segel, hade jag inlagt alla mina papper i en dertill inrättad låda med ett par kulor för att, i händelse af olycka, hastigt kunna sänka dem. Samma försigtighet hade jag iakttagit i anseende till konungens papper. På hans bord fann jag en med baron Ruuths sigill förseglad rouleau beklädd med vaxduk. Jag öppnade den och fann, att den innehöll ducater, hvilka jag stack hos mig för att begagna i händelse af fångenskap. Sedan vi lyckligen kommit genom den trånga passagen ut i öppna sjön, och den tjocka krutroken af den allt mera tilltagande starka vinden skingrats, såg jag genom konungens kikare, som han quarlämnat ombord, huru han med sin slup styrde till galeren Seraphim, den han åter besteg och der han syntes på halfdäck väl bevarad. Jag kungjorde denna glada tidning för Amphions besättning, som dervid uphof ett hurra-rop. Han hade på denna slup gått igenom eldräget" (I, s. 272).

Mot kvällen den 3 juli tilltog stormen och det kom order att Amphion skulle överges. "Denna befallning oroade mig obeskrifligen, men den måste åtlydas. Jag inlade kongens papper, hofmästaren inpackade silfvert och kökskärlen, kammartjenaren garderoben;... vi måste alla... med smärta öfvergifva det vackra fartyget..." (I, s. 277). Den 5 juli på morgonen kunde Ehrenström uppvakta kungen ombord på jakten Amadis, där han ännu låg i sin säng. "Jag... återlämnade rouleau med ducater, hvars innehåll var mig obekant, och sade, att jag vid samlandet af konungens effecter funnit i en hans västficka en caramell och en dubbel kopparslant; att jag ansett caramellen för god pris, men bevarat slanten, som jag nu lade på hans bord tillika med ducater

rouleau. Derefter började han att tala om de nouvelles, som han inhämtat af den mängd depecher, hvilka samlats under hans vistande på Wiborgs redd, och som nu på en gång kommit till honom" (I, s. 280).

Vid freden i Värälä den 19 augusti 1790 fungerade Ehrenström som sekreterare. Han skrev ut fredsinstrumentet (och sparade pennan med vilken Gustav III undertecknade; "jag har den ännu i behåll"). Svenskar och ryssar hade tillsammans byggt ett runt tempel där utväxlingen av fredsinstrumenten ägde rum under högtidliga former. "En otalig mängd åskådare omgäfvö templet, och deribland infann sig äfven konungen sjelf, incognito, i en brun surtout och en rund hatt med breda skyggen". Sedan följde utdelning av kjesarinnans presenter. "Baron Armfelt erhöi en brillanterad dosa med kejsarinnans portrait samt 3,000 ducater; jag en lika rikt brillanterad dosa, men utan portrait, och 1,000 ducater" (I, s. 316–317). Senare fick Ehrenström ytterligare 1000 ducater som gåva av kejsarinnan. De överlämnades i "en liten påse af grönt sidentyg". Efter återkomsten till Sverige växlade Ehrenström sina dukater och köpte 1791 egendomen Djurönäs i Värmdö socken.

I december 1793 fängslades Ehrenström, av Reuterholm anklagad för delaktighet i en konspiration mot hertig Karl. Den 17 februari 1794 skriver Ehrenström till sin bror: "Jag har åter varit för hofrätten och besvarat åtskillige anmärkningar vid uttryck af mina bref, hvilka anmärkningar sammantagne icke äro värde fyra öre. Somlige af mina svar hafva varit sådane, att icke allenast herr actor sjelf, utan äfven flere af hofrättens ledamöter nödgats skratta" (II, s. 34). Sedan Reuterholm med hjälp av spionen Piranesi i Italien lyckats stjåla Armfelts privata korrespondens blev dock situationen ytterst allvarlig. Ehrenström dömdes till halshuggning, benådades i sista stund och fördes som livstidsfånge till Karlstens fästning.

Efter upprättelsen sändes Ehrenström 1803 på diplomatiskt uppdrag till Petersburg och Wien, där han träffade de båda gustavi-

anerna Armfelt och Johan Fredrik Aminoff – den senare hade en tid suttit fängslad på Karlstens fästning samtidigt med Ehrenström. Det var vid detta tillfälle bild 2 kom till. Denna lilla rapsodi kring Vitterhetsakademiens jubileumsfirande får avslutas med Ehrenströms beskrivning av en måltid i Augarten i Wien.

”Den ofantliga salen var redan fullsatt med större och mindre bord, omkring hvilka glada människor tillfredsställde sin appetit, som i Wien är i allmänhet ganska stark... Ett litet bord dukades för oss i sjelfva trädgården... under måltiden förnöjdes vi af en vacker musique af blåsinstrumenter, som lät höra sig från orkestrar, uppbyggde i berceauer omkring den rymliga, öppna platsen framför salonen. Vi blefvo serverade med två anrättningar, fyra rätter i hvardera, desert samt tvänne flaskor af landets vin, hvitt och rödt, stälde i bagnets, fylde af vatten med is. Denna måltid kostade på den tiden tre floriner för hvar person, och då gälde en holländsk dukat sex floriner och några kreutzer; således var detta pris jämförelsevis mera än hälften billigare än det, hvarföre man kunnat erhålla en sådan middag på något värdshus omkring Stockholm. Om aftonen foro vi till Prater, der det vackra fyrverket beskådades från en tribune, hvaruti det kejsrl. hofvet, diplomatiska corpsen och presenterade utlänningar sig befunno” (II, s 505–506).

Litteratur

Ehrenström, Johan Albert: *Statsrådet Johan Albert Ehrenströms efterlämnade Historiska Anteckningar*, utgifna af S.J. Boëthius. I–II, Uppsala 1882–1883.

Engeström, Jakob von: *Historiske Anmärkningar Vid ett fynd af utländskt Guldmynt träffat på Öland*, Inlämnade till Kongl. Vitterhets Historie och Antiquitets Akademien d.3 April 1787. *Vitterhetsakademiens Handlingar*, 2. Stockholm 1791.

Hildebrand, Bror Emil: *Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar*, praktmynt

och belöningsmedaljer. 2, Stockholm 1875.

Jörberg, Lennart: *A History of Prices in Sweden 1732–1914*. I–II, Lund 1972.

Rasmusson, Nils Ludvig och Thordeman, Bengt: *Jacob von Engeströms beskrivning av Styrafyndet*. *NNÄ* 1936, s. 99–134.

Rasmusson, Nils Ludvig: *Medaljer och jetoner, slagna av Kungl. Vitterhetsakademien och Kungl. Vetterhets Historie och Antikvitets Akademien 1753–1953*. Bilaga till *Vitterhetsakademiens årsbok* 1953.

Schück, Henrik: *Kgl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Dess förhistoria och historia*. V–VI, Stockholm 1936, 1943.

Sudans kamelryttare

Att frimärken inspirerats av mynt hör till vanligheterna. Detta märks inte blott på att mynt i allt större utsträckning avbildas på frimärken utan också på andra sätt. Se bara på äldre märkens myntliknande monarkprofiler! Motsatsen tycks vara betydligt sällsyntare. Mynt som inspirerats av frimärken

Sudan, 10 piaster 1956. Kungl Myntkabinettet. Foto Nils Lagergren, ATA.

får man leta efter. Ett sådant fall skall beskrivas.

Sudan blev en självständig stat 1956. Samma år utgavs en serie mynt. Dessa har alla på fransidan en kamelryttare. Typen bibehölls fram till 1971. Denne kamelryttare har en intressant historia.

Sudan blev under 1860-talet invaderat av egyptiska trupper stödda av briter. Ett Anglo-egyptiskt Sudan bildades som styrdes av engelska guvernörer. 1882 utbröt det mycket omskrivna mahdistupproret, då den kände Charles G. Gordon, Gordon Pascha, stupade 1885. Mahdin själv, Mohammed Ahmed, dog samma år. Hans efterträdare Khalifa Abdullahi blev härskare i Omdurman.

För att krossa dennes väld startade England och Egypten 1896 ett fälttåg under ledning av Herbert Kitchener. Som kartritare tjänstgjorde kaptenen E.A. Stanton. Han fick order av Kitchener att rita ett frimärke och fick idén att be en arabisk schejk posera på en kamel. Skissen blev godkänd och frimärkena trycktes i London. De kom ut 1898.

Sedan dess har kapten Stantons ståtliga schejk skritt fram på sudanska märken ända till 1962. På mynten fortsattes färden till 1971, ty det var just den ryttaren som återfinns på slantarna.

Den som vill veta mer om detta rekommenderas att ta del av Sigurd Tullbergs förträffliga uppsats ”Öknens brevbärare”, varur ovanstående frimärksuppgifter är hämtade. Den ingår i ”Nya vandringar bland frimärken”, Stockholm 1959.

F.O.

Sudan, frimärken med kamelmotivet. Privat ägo. Foto L. Wallén.

Allmän numismatisk språkkunskap

Av Ian Wiséhn

Våra monetära termer har ofta många inläggande symboler och betydelse, som kommer från det förflutna. Myntnamn används idag utan att man har en aning om namnets ursprung. För att råda bot för detta förklaras nedan ett antal ord med anknytning till mynt eller ekonomi.

För tyskarna är pengar lika med "guld" (*geld* är en variant av guld); för fransmännen (*argent*) och skottarna (*siller*) är pengar det samma som "silver". Italienare, spanjorer och fransmän härleder *denaro*, *dinero* och *dénier* till det romerska myntet *denarius*. Det engelska ordet "money" går tillbaka till franskans *monnaie*, vilket i sin tur kommer från det latinska ordet *moneta*. I Juno Moneta-templet i Rom präglades mynt. Ordet *moneta* betyder ursprungligen – varna (från *moneo*, att varna, mana, erinra).

Att *Juno* och *moneta* sammankopplades kommer av att de heliga gässen, som fanns vid Junotemplet, en gång genom sittacklande varnade romarna om att fienden höll på att ta staden genom överraskning.

Det franska *salaire*, det engelska *salary* och det tyska *Salär*, som alla betyder lön, arvode, går tillbaka på det latinska *salarium*, som ursprungligen betydde salt-pengar: de romerska soldaterna fick en del av sin lön i form av salt. Men redan i klassiskt latin (bl a hos Suetonius) användes *salarium* i den generella betydelsen lön, arvode.

Många europeiska länders banker använder ordet *valuta*, då de talar om utländska betalningsmedel. Ordet har italienskt ursprung och betyder "det som har värde". *Valuta pregiata* ("högvalörmynt") var en benämning som den italienska fascistregimen använde för myntsorter som dollar och pund, som man gärna skaffade sig för handel med utlandet.

Namnen på mynt berättar ofta om gamla civilisationer. Den bibliska *talenten* (*tálan-ton* på grekiska) har som ursprungsbetydelse väg eller vågskål, sedermera vikt;

övergången från "vikt" till "mynt" är välkänd från många andra fall. I 1917 års översättning av Nya Testamentet översattes *talanton* med pund: tjänaren i Matt. 25:24–25 grävde ner sitt pund. I 1981 års översättning heter det däremot talent: tjänaren gömde sin talent i jorden. Det motsvarande hebreiska ordet i Gamla Testamentet, *kikkár*, är ett mynt men dess äldre betydelse var bröd (det är möjligt att bröd användes som pengar). *Kikkár* förekommer, så vitt jag vet, bara en gång, Esra 8:26, där det översattes med *talent*. Ett annat bibliskt mynt är *shekel* (av grekiska *siglos*) som åter har kommit till heders i dagens Israel.

I det antika Grekland var *drachma* och *stater* de vanligaste valörbeteckningarna med olika vikt i olika områden (t ex det attiska).

Alexander den store, Alexandria ca 326–322 fKr, tetradrachm. Kungl Myntkabinettet. Foto ATA (liksom de följande med ett undantag).

Sekinen (eller *sequin*) kommer från italienskans *zecchino*, en avledning från *zecca* (myntverk), vilket i sin tur kommer av det arabiska ordet *sikkah* (myntstamp). Det medeltida guldmyntet *bezant* har tagit sitt namn från staden Byzantium, där det första präglades. Myntnamnet *dukat* härrör från slutordet i åtsidans omskrift: *Sit tibi Christe datus, quem tu regis, iste ducatus*, och avser sålunda stadsstaten Venedig snarare än de venetianska härskarna, dogerna.

BLI MEDLEM I SNF –
GOD SERVICE UTLOVAS.
ANMÄLNINGS-
BLANKETT
TEL 08/67 55 98
tisd–fred 10–13.

Florinen, som var förebild till dukaten, är uppkallad efter staden Florens, "blommornas stad", vars emblem är liljan som också återfinns på mynten.

Venedig, dogen Carlo Ruzzini (1732–35), zecchino (dukat).

Lübeck, dubbelflorin från 1300-talets mitt, imiterande mynttypen från Florens, införd 1252. Tillhör staden Lübeck.

Grivna var en gammal rysk silvervikt, motsvarande ca 1/2 kg silver. I *Pravda Russkaya*, den medeltida lagen i Ryssland, fanns det en förordning som sade, att böter skulle betalas i grivna. Fyrtio *grivni* skulle betalas i böter om en man blivit ihjälslagen, tre *grivni* om ett finger gått förlorat, men ända upp till tolv *grivni* om mustaschen eller skägget skadats. Rubel kommer av verbet *rubitj* som betyder hugga, hugga av, dvs hugga av en bit av en silverbarr. Rubel uttalas på ryska *rupj*; tanken ligger snubblande nära att vi därifrån har fått det indiska rupee. Av visst intresse är att för det allmänna begreppet Money, Geld, har ryskan och de

KARLSKRONA MYNTHANDEL

Lennart Bertilsson
Hantverkargatan 11
371 35 KARLSKRONA

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Öppet månd–fred 10–17
tel 0455/813 73

nordiska språken ett likartat uttryck: Jag har inga pen(nin)gar, heter på ryska U mnja djenjeg njet. Valören *kopek* (eller mer exakt *kopeika*) betyder att spara/samla.

Mexiko (som spansk besittning), Karl III, *peso de à ocho* (dvs 1 *peso* om 8 *realer*), slagen 1770.

Piaster och *dinar* är mynt som använts under olika tider och på olika platser. *Piaster* kommer från det låglatinska ordet *plastra* (vilket betyder "en tunn metallskiva"). *Dinar* kommer från *denarius* som i sin tur kommer av *decem*, "tio". Detta av att den romerska

Romerska republiken, anonym *denar* efter 211 f.Kr.

Karolingiska riket, *denier* (*denarius*) från 800-talet av immobiliserad typ, "Christiana Religio", slagen även efter monarkens död.

Kalifatet, kalif al-Mamūn, *dinar* (guldmynt) 208 e H (=823/824). Saknar uppgift om myntort.

denaren var värd tio *ass*. *Dinar* finns idag bl a i Bahrain (Bahrain Dinar) och i Kuwait (Kuwaiti Dinar), i båda fallen indelad i 1000 *fil*s. Det gamla myntnamnet *real* lever kvar bl a i Oman – 1 *rial* (Omani Riyal eller Rial Omani) = 1000 *baizas*.

Amerikas Förenta Stater, *dime* 1944.

Förenta staternas president Thomas Jefferson skapade ordet *dime* för 10 cent-mynten. Namnet kommer från det gamla franska ordet *disme* i formen *dime* (= tiondeavgift) och det latinska *decima* och betyder en tiondel. Det idag mest kända betalningsmedlet är

Toscana, Cosimo III, Pisa, Tallero 1620.

myntslaget *dollar*, som har fått sitt namn från det tyska *taler*, som är en förkortning för *Joachimstaler*, mynt vars silver kom från Joachimstal i Böhmen från början av 1500-talet. Myntenheten är *dollar* i ekonomiskt viktiga länder som USA, Kanada, Australien, Nya Zeeland, Hong Kong och Singapore. I Malaysia heter myntenheten *ringgit* = 100 *sen*, men i samtal på engelska med turister säger man i Malaysia inte *ringgit* utan *dollar*. Spanska språket har två ord för *dollar*, förutom det lånade *dólar*. Dessa är *peso* och *duro*. Den ena hänför sig till vikten av en silverdollar, eftersom den ursprungliga betydelsen av *peso* är "vikt". Den andra till dess konsistens (*duro* betyder "hård" – hårdvaluta –, och liknar i betydelsen därför det latinska *solidus* från Rom). I Japan kallas "dollar" för *doru* eller *dara*. I samma land betyder valören *yen* egentligen "cirkel". Ordet valdes för att pengar skall gå runt i cirkel dvs cirkulera. Den lägre valören i Japan, *sen*, har fått sitt namn efter det västerländska "cent".

Den moderna *francen* som används i bl a Belgien, Frankrike och

Frankrike, Napoleon III, 100 francs 1862.

Schweiz har fått sitt namn efter den germanska stammen frankerna (franker kommer från det sachsiska ordet *franko* – spjut), som invaderade det romerska Gallien i början av 400-talet.

England, Henrik III (1216–72), penny (på kontinenten kallad sterling).

Frankrike, republiken, 6 livres år 2 (1793).

Storbritannien, George V, 1 pound (sovereign) 1929.

lienska liran var ursprungligen ett pund silver = ca 1/2 kg. Placerade man 240 pennies (£1) på en våg uppgick vikten till ett pund.

Costa Ricas valuta *colón* är uppkallad efter Christofer Columbus och Panamas *balboa* efter Stilla havets upptäckare. Guatemalas *quetzal* är uppkallad efter en Maya-gud, medan *guaraní* efter den största indianstammen.

Både den indiska *rupee* och Indonesiens *rupiyah* betyder ursprungligen "silver".

Det finska myntnamnet *penni* har ibland sagts härröra från det finska ordet "pieni" = liten. Sannolikare är emellertid en annan version, nämligen att det är en av Elias Lönnrot skapad, med det engelska ordet penny som förebild, förkortning av det finska ordet "peninki" = penning. I historiska sammanhang heter det fortfarande peninki, t ex pietarineninki, peterspenning. Myntenheten i Finland heter på svenska *mark* och på finska *markka*; hundra delen därav

Italien, Viktor Emanuel II, 5 lire 1872.

Det latinska "libra" (på franska *livre*) blir på germansk botten pund, pound, pfund, men i Italien har det blivit *lira*. Detta myntnamn användes även utanför Italien. Vi säger turkiskt pund, men turkarna själva kallar sin valuta *lira*. Likaså heter den cypriotiska valutan både på grekiska och turkiska *lira* – inte pund, som vi brukar säga. Både det brittiska pundet och den ita-

Finland, 20 markkaa 1891.

heter både på svenska och på finska *penni*. I finska språket användes efter räkneord fr o m två kasus partitiv singularis. Fem mark heter "viisi markkaa", tio penni heter "kymmenen penniä".

Langobarderna var betydelsefulla i samband med bankernas skapande. Detta germanska folk, som invaderade Italien 568 e Kr, har lämnat efter sig ett antal ord med anknytning till banker och finans. Under medeltiden kallades allmänt de norditalienska affärsmän, som till stort antal slog sig ned i det övriga Europa, för "lombarder". De bedrev i allmänhet affärer som växlare och bankirer (från namnen Lombard Street i Londons City, ännu idag en viktig "bankgata" i denna stad, och Lombardsbrücke i Hamburg). När Edvard I av England 1290 utvisade judarna från sitt rike, inkallade han i stället "lombarderna" för att hjälpa till med finanserna. Ordet *finans* kommer från latinets, *finis* – slut. Den moderna betydelsen av ordet kan härledas från den franska skattebonden eller *financier*. Det var dessa personer som under 1700-talet inkasserade skatter till den franska kungen. Till viss del var det deras aktiviteter, maktmissbruk m m, som tvingade fram den franska revolutionen. Ordet *kapital* kommer från latinets – *capitalis* – via franska språket. *Caput* = ett huvud, har gett engelskan ordet *cattle* (boskap), som i forntiden var en av de betydelsefullaste formerna av rikedom. Det moderna ordet *kapital* är en påminnelse att den romerska lagen föreskrev, att man betalade skatt efter antalet boskap som man ägde. Den isländska vokabulären vittnar ännu idag om boskapens roll i ekonomin. Ordet för rikedom är fé (fä) – och boskap heter *peningur* (alltså samma ord som pengar och penny, från latinets *pecunia*, boskap).

Benämningen *Bank* kommer varken från latinets eller langobarderna utan har germanska rötter. I Italien blev det *banca* och i Frankrike *banque*. I England stavades ordet vanligtvis *baunk* eller *banck* – en variant gav ordet *bench*.

Ordet *budget* kan härledas från ett franskt ord för läderväska – den medeltida kanslerns lilla väska eller börs.

Aktie kommer från latinets *actio* (via holländskans *actie*) av *agere*, dvs handla. Man kan jämföra detta ord med det franska *action*.

I Rio de Janeiro kallas spårvagnarna för *bondes* efter engelskans

bonds (obligationer). Ett brittiskt företag grundade vid sekelskiftet Rios spårvägsbolag och utfärdade obligationer (bonds) för att finansiera företaget. Befolkningen överförde namnet "bonds" till själva spårvagnarna.

MYNT NYTT

Finland

Det finska nationaleposet Kalevala fyllde 150 år den 28 februari 1985. Det episka diktverket, som skapades av Elias Lönnrot, bygger på folkdikter, som samlats in av honom själv och av hans samtida.

Kalevala har i sin helhet översatts till 33 språk och i förkortad version till inte mindre än 100 språk.

Till jubileet gav Myntverket i Finland ut ett jubileumsmynt i silver med valören 50 mark.

På åtsidan ser man Kalevalahjälten Väinämöinen och texten KALEVALA 1835-1985 och framsidan visar ett finländskt skogslandskap med texten 50 MARK-KAA MARK och SUOMI FINLAND. På randen kan man läsa versen: "Pysy Suomessa pyhänä, Karjalassa kaunihina" [Lev säll i det ljuva Finland, i det vackra Karelen].

Myntet, som har formgivits av konstnären Reijo Paavilainen, gavs ut i 300 000 ex (silverhalt 500/1000, vikt 20 gr, diameter 35 mm).

Finlands Bank byter stegvis ut sina sedlar mot nya. De gamla sedlarna drages in efter hand som de i slitet skick kommer in till Finlands Bank. De gamla och de nya sedlarna kommer att cirkulera samtidigt.

I december 1986 emitterades nya sedlar med valörerna 1 000, 100 och 50 mark och under 1987 kommer turen till valörerna 500 och 10 mark.

Framsida: Prästen och ekonomen Anders Chydenius (1729-1803)
Baksida: Kungssporten på Sveaborg

Framsida: Den världsberömda kompositören Jean Sibelius (1865-1957)
Baksida: Landskap med svanar över en skogstjärn i sekelskiftets nationalromantiska anda.

Framsidan: Alvar Aalto (1898–1976), som var Finlands mest kände arkitekt under funktionalismen och tiden därefter.

Baksidan: Finlandia-huset vid Tölövikens strand i Helsingfors, ett av den moderna finländska arkitekturens mest berömda verk. Det har planerats av Alvar Aalto.

De nya sedlarna har samma format som de gamla (69×142 mm). Säkerhetstråd finns inne i papperet samt vattenstämpel.

Bele

FRÅGE-SPALTEN

Fråga:

Undertecknad sitter just nu och läser Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad. Där fastnade jag för E Nathorst-Böös avhandling om mynt under 1500-talet. Kommer till sidan 31, där han avhandlar silvermynten Denning, publicerade av NL Rasmusson.

Då jag samlar gamla ryska mynt, blev jag mycket intresserad och skulle nu om möjligt vilja veta mera om dessa Denningar, som jag aldrig sett. Finns det något verk av NL Rasmusson? Jag har några små tunna silvermynt med rysk skrift, men de kallas droppkopek, eller som Peter I sa: löss.

Högaktningsfullt
Brian Olsson
Lyckeby

Svar:

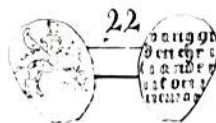
Denning är en äldre nordisk beteckning för ett ryskt silvermynt, som fram till mitten av 1500-talet i Ryssland benämndes denga och därefter kom att kallas "kopek", då det på myntet fanns en ryttare med ett spjut. Spjut heter på ryska "kopek". På svenska kallas dessa mynt för "droppkopek" på grund av sin form.

Med "denning" avser man idag i allmänhet ett danskt mynt, som med medgivande av den ryska staten slogs i Köpenhamn respektive Glückstadt omkring 1620.

Det var en imitation av den ryska droppkopeken och bar Christian IV:s namn, och var avsett för handeln med Lappland, där man föredrog ryska mynt. NL Ras-

musson har bla skrivit en artikel "Ryska mynt i Sverige och svenska mynt i Ryssland under 1600-talet" i Fornvännen 1940.

Madeleine Greijer

Denning från Glückstadt, slagen under Christian IV av Danmark-Norge för lapplandshandeln. På samma ort slogs även 4- och 2-skilling lybsk av liknande typ. Inskriften är på tyska. Denningar slagna i Köpenhamn har rysk inskrift. Efter kopparstick i Beskrivelse over Danske Mynter og Neddaller i den Kongelige Samling, Kiöbenhavn 1791. Reprofoto F Engström, KMK.

Seniorträff

Många av föreningens äldre medlemmar kommer, av olika anledning, inte till våra föreningsmöten. Någon har sagt mig att en orsak är att man inte längre träffar sina kamrater från den aktiva tiden.

För några år sedan försökte styrelsens medlemmar ringa runt till sådana som under en längre tid saknats på våra möten för att inbjuda dem till vår julfest. Intresset var stort – man var tacksam för påringningen och många kom i flera fall för första gången på många år och tyckte att det var trevligt!

Varför inte försöka göra det lite oftare! Tanken är att både äldre och gärna också yngre, som känner för det, skall få träffas tex två gånger om året och under trevliga former få njuta av sin gamla hobby.

En första träff är planerad till *tisdagen den 7 april*. Då träffas vi kl 18.00 på Sandhamngatan 50A, nb (buss 41 stannar utanför huset).

Du som är intresserad kan anmäla Dig till Carl-Axel Lindblom (08-10 41 75 säkrast på fm mellan 8 och 10), som har lovat att hjälpa till med den här satsningen.

Göran Bergenstråhle

Goda affärer med Thedde Högberg

Av Harald Wideen

För inte så många år sedan fanns på Södra Allégatan i Göteborg, i en barackliknande länga med ett par små skyltfönster åt gatan, en trevlig affär, som inte minst myntsamlare uppsökte. Det var den från Dalsland komne Theodor Högbergs kombinerade antikvariat, frimärks- och mynthandel. Från början, tror jag, hade Högberg här sålt böcker och tidningar av radikalt politiskt innehåll, men sedan hade han stadgat sig i borgerliga tänkesätt och blivit en god kännare av frimärken, mynt och medaljer. Han var den som var mest trevligast att göra affärer med bland de personer som på hans tid verkade i branschen. Han gav sig god tid med kunderna, och hans priser var humana.

Blev författare

Till slut hade han samlat så stor erfarenhet genom studium av gamla myntkataloger, uppslagsböcker och hörsågnar att han utkom med en vacker bok om äldre svenska numismatik och deras samlingar (*Svenska numismatiker under fyra sekler*, Göteborg 1961). Myntsamlarna och myntkännarna har en påtaglig faiblesse för de sina. Jag minns att den enda invändning jag hade mot Högbergs bok om storsamlarna var den att han borde äg-

nat större uppmärksamhet åt själva mynten, dvs skildrat dyrgriparnas öden, hur de vandrat och vart de tagit vägen.

Vara-krucifixet

För min del besökte jag Högberg för museets räkning, och jag väl-signar hans minne, när jag tänker på två vackra förvärv han lät mig göra. Det första inträffade på den tid då jag höll på med ett vetenskapligt arbete om västsvenska fynd från vikingatiden. Jag skulle egentligen gå till Allébadet men slank in till Högberg. Han fiskade då ur bröstfickan upp ett litet föremål och sade: Det här är visst något ryskt kors. – Jag såg strax att det var ett silverkrucifix från 1000-talet, med Frälsaren på den ena sidan och en bandflätning i runstensstil på den andra. Det passade bra i sammanhang med några främmande silvermynt han samtidigt hade i lager, och det framkom att alltsammans hade hittats vid traktorplöjning i Varatrakten. Jag köpte det hela, och fyndet har sedermera kunnat kompletteras genom efterundersökning på fyndplatsen.

Penning till Husaby

En annan gång gick jag till Högberg, när jag kommit på idén att man i museirummet i Husaby kyrkas torn borde ha ett mynt från Olov Skötkonungs dagar. Det intressanta är ju att det existerar mynt, präglade i Sigtuna på Olov Skötkonungs tid efter anglosaxisk förebild. De har på ena sidan kungabild med Olovs namn och titel (varierande) i omskriften, och på den andra ett kors samt – vanligen – myntmästarens namn angivna. Efter någon tid hade Högberg lyckats få fram ett vackert mynt av detta slag, vilket inte var dåligt, eftersom sådana mynt alltid är hittade i jorden och oftast hembjudes Kronan till inlösen. Priset var 500 kronor, vilket blev billigt för den donator på Kinnekulle som välviligt behjärtat denna museala idé och som också bekostade en montertavla av plexiglas med veder-

Penningen i Husaby kyrka – nu en kopia. Foto Gunnel Jansson, ATA.

börlig beskrivning av denna penninghistoriska klenod.

För några år sedan passerade ett par kunniga numismatiker Husaby och steg in i kyrkan. Nu hade priset på en Olov-penning tiodubb-lats och de betraktade med oro den lilla lättstulna montertavlan. Efter att ha larmat såväl församlingen som Kungl Myntkabinettet ordnade sistnämnda institution galvaniska kopior av bägge sidor och det äkta myntet är numera inlåst på "hemlig" plats. Det lönar sig alltså inte för våra tyvärr talrika kyrkoplundrare att lägga sig till med penningen i Husaby!

Årsmötet 1986

De belönade vid årsmötet i Vetlanda var:

Frank Olrog – förtjänstmedaljen i förgyllt silver

Lars O Lagerqvist – hedersledamot

Erik Gamby – korresponderande ledamot

Bertil Wärn – Brenner-medaljen i silver

Gunnar Ehnбом – medlemsnålen i förgyllt silver (40-årigt medlemskap)

Anders Frösell – medlemsnålen i förgyllt silver (för förtjänst)

Eva Svensson – Rasmusson-stipendiet (1 500 kr + Rasmusson-medaljen i brons)

Årsmötet 1987

kommer att hållas i Stockholm lördagen den 16 maj på Historiska museerna, Storgatan 41. Utflykt på söndagen. Program i nästa nr.

Årsmötet 1988

förlägges till Kalmar med Kalmar Myntklubb som värd.

Bele

Th Högberg. Reprofoto Inga Krantz, Stockholm.

Ärkebiskopliga mynt i öst och väst

Av Eva Svensson

Den medeltida myntningen var i Sverige, till skillnad från den kontinentala, i huvudsak ett kungligt privilegium, men det finns ett par exempel som visar att delar av denna rättighet kunde förlänas till personer nedom tronen. Det tidigaste exempel vi känner till är ärkebiskopens rätt att slå egna mynt vid 1100-talets slut och 1200-talets början. Tyvärr finns det inga skriftliga uppgifter rörande detta privilegium, men däremot finns det ett par myntgrupper som klart bevisar att ärkebiskopen uppträdde som myntherre vid denna tid.

Här nedan ska jag koncentrera mig på de två huvudgrupper av ärkebiskopliga mynt som i den numismatiska litteraturen är kända som Lagerqvist (=LL) IB 1a-c och IB 2, dvs mynt med en utsträckt hand hållande en biskopskräkla (LL IB 1a-c) och mynt med ett framvänt huvud med en biskopsmitra på huvudet och en kräkla vid sidan (LL IB 2).

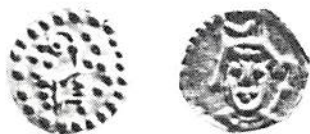

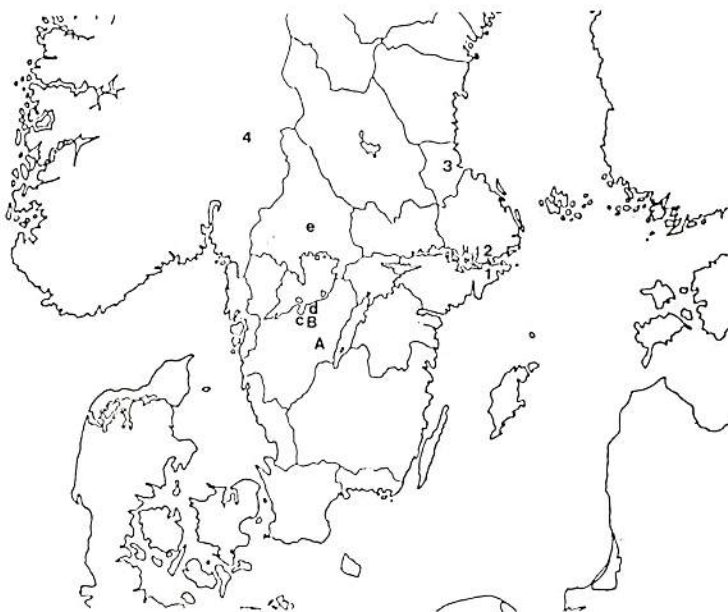
Fig 1. a. LL IB:1a-c. b. LL IB:2. Bägge foto N Lagergren, ATA.

Dessa båda myntgrupper är brak-teater slagna efter det svealändska systemet där det gick 192 penningar/mark och de enskilda mynten fick en vikt på runt 03.0 g. Lagerqvist har daterat dessa typer till slutet av Knut Erikssons (1167–1196) regering (LL IB 1a-c) respektive ca 1200–1215 (LL IB 2)². Kenneth Jonsson hänför LL IB 1a-c till ärkebiskop Petrus (1187–1197) och LL IB 2 till ärkebiskop Olof (1197–1200)³.

Det som gör det intressant att undersöka dessa båda myntgrupper är det faktum att de uppvisar helt olika fyndbilder (se karta).

LL IB 1a-c uppträder med ett undantag endast i fynd från Mellansveriges östkust, dvs nära det ärkebiskopliga sätet i Uppsala.

Fynd innehållande myntgrupperna LL IB1a-c och LL IB2

1-4 = Depåfynd innehållande LL IB 1a-c

A-B = Depåfynd innehållande LL IB 2

c-e = Lösfynd och hopade fynd innehållande LL IB 2

Fynden på kartan fig 2:

1. Södermalm, Stockholm, Södermanland LL IB 1a-c: okänt antal
2. Generalsbacken, Stockholm, Uppland LL IB 1a-c: okänt antal
3. Mackmyra, Valbo sn, Gästrikland LL IB 1a-c: 12 ex
4. Dælie, Stavsjö s, Nes pg, Hedmark, Norge LL IB 1a-c: 2 ex
A. Kyrkogården, Blidsbergs sn, Västergötland LL IB 2: 35 ex
B. Kockhem, Skånings-Åsaka sn, Västergötland LL IB 2: 1 ex
c. Södra Kyrkogatan, Skara, Västergötland LL IB 2: 1 ex
d. Kyrkan, Kestads sn, Västergötland LL IB 2: 1 ex
e. Kyrkan, Nedre Ulleruds sn, Värmland LL IB 2: 2 ex

Undantaget är det norska Dæliefyndet från Hedmarken. Samtliga fynd är depåfynd som även innehåller mynt av Knut Erikssons svealandstyper. Denna myntgrupp bör alltså vara samtidig med ett antal av Knut Erikssons mynttyper och de bör ha cirkulerat tillsammans. Dæliefyndet, det enda fynd innehållande LL IB 1a-c-mynt utanför östra Mellansverige, innehåller även ett antal mynt av Knut Erikssons Svealandstyper, vilket gör det troligt att de ärkebiskopliga mynten gjorde dessa mynt sällskap till Norge.

Tittar man däremot på LL IB 2-myntens spridning så ser genast bilden helt annorlunda ut. Samtliga fynd av denna mynttyp påträffas i Vänerområdet, fyra fynd i Västergötland och ett i Värmland. Två fynd är depåfynd (Blidsberg och Kockhem) och tre fynd är lösfynd eller hopade fynd (Skara, Kestad och Nedre Ulleråker). Att LL IB 2 dyker upp i tre lösfynd medan LL IB 1a-c endast förekommer i skattfynd hänger mindre samman med mynttyperna som sådana än med de olika fyndområden i vilka de påträffats: i östra Mellansveri-

ge dominerar depå-fynden stort under denna tid, medan lösfynd är betydligt vanligare i Vänerområdet.

Däremot är det anmärkningsvärt att de båda myntgruppernas respektive fyndområden åtskiljer sig så starkt geografiskt, både LL IB 1a-c och LL IB 2 ska ju ha utmyntats av ärkebiskopen i Uppsala, låt vara av olika personer i detta ämbete. LL IB 1a-c:s spridningsbild stämmer väl med tanken att det var ärkebiskopen i Uppsala som var myntherre, LL IB 2:s spridningsbild indikerar däremot att det skulle vara biskopen i Skara som stod för utmyntningen av denna typ.

Problemet med ett sådant antagande är att man i Västergötland använde den götäländska penningen, dvs det gick 384 pennningar på marken och vikten var ca 0,15 g/mynt, och LL IB 2 är definitivt av svealändsk karaktär. En tanke att dessa mynt skulle vara myntade i Norge motsägs av att det inte finns några mynt av LL IB 2-typ hittade i Norge.

En annan lösning skulle kunna vara att myntningen var mindre stationär under tidig medeltid än vi brukar tänka oss. Måhända tog ärkebiskopen med sig sin myntmästare på en resa till Västergötland och lät ge ut mynt där.

Denna tanke stöts av ett par andra exempel.

1. Fyndet av ett myntningsunderlag till en A/R/O/S-brakteat (=LL IBC4) i Nyköping. Denna mynttyp från 1200-talets början har annars förlagts till myntningsorten Uppsala, eftersom AROS antas betyda Östra Aros⁴.

2. Fyndet av myntningsunderlag (från 1250-talet) till Götalandspenningar i Örebro, dvs i en ort som annars brukar räknas till det område inom vilket den svealändska penningen tillämpades⁵.

Nu kan man inte dra alltför snabba slutsatser på basis av det lilla material som har redovisats här. Det fordras betydligt större och mer djupgående undersökningar kring de tidigmedeltida mynten innan de många frågorna rörande denna myntning kan besvaras.

Noter och litteratur:

1. Lagerqvist, Lars O: *Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt*. Stockholm 1970.
2. A.a. sid 48-49.
3. Jonsson, Kenneth: Översikt över fastlandsmyntningen ca 1180-1250. *Numismatiska Meddelanden XXXIV*, Stockholm 1983, sid 83.
4. Rasmusson, Nils Ludvig: Nyköping som myntort under Knut Länges tid. *Sörmlandsbygden* 1962, sid 153-157.
5. Malmer, Brita: Örebro som myntort under 1200-talet. *Myntkontakt* 1978-8, sid 206-209.

AUKTIONER

Smakprov från Svenska Numismatiska Föreningens vårauktion

Auktionen hålls som vanligt i Hörsalen hos Historiska Museerna i Stockholm, adress Storgatan 41. Visningen börjar kl 16.45 måndagen och tisdagen den 27-28 april och själva auktionen börjar kl 18.10

Här utbjudes många högklassiga och sällsynta mynt, men det finns även ett stort urval av billigare mynt, medaljer, polletter och litteratur. En fin viktsats för mynt och ett äldre välbehållet myntskåp samt ett tialtal behändig myntväskor finns också med.

Från Sven Svenssons samlingar, som testamenterades till SNF, har tagits ut en del tidiga vasamynt, flera närmast unika och i hög kvalitet.

Som exempel kan nämnas örtugen år 1530 från Västerås SM nr 22 (Ahlsström: Sveriges Mynt 1521-1977). Kvaliteten är 7 enligt SNF eller 1+/01. Detta typmynt är i SM betecknat XR (extra rar).

I samma kvalitet är även en halvmark från Stockholm 1558 (SM 130) med porträtt av Åbo-typen, men utan riksglob. Denna är endast känd i två ex, detta ex från Bruusens samling, det andra kan beskådas hos Kungl. Myntkabinettet (KMK). Appelgren värderade myntet till 125 kronor i Svenssons bodelningskatalog år 1928.

Karl IX är representerad med tre utsökt vackra fyramarker. En av dem har årtalet 1609 och två 1608, varav en ej finns beskriven tidigare.

Glöm inte

att det finns intressant litteratur hos SNF till salu!

Ring kansliet (se sid 27 om adress och telefon) så kan Du få en lista. Medlemmarna påminns också om att några få årsmedaljer fortfarande kan köpas.

BEGÄR FÖRTECKNING ÖVER LITTERATUR TILL SALU HOS SNF! SKRIV ELLER RING 08/67 55 98

Ett annat rart mynt är fyraöret 1605 (XR i SM).

Ur C.O. Algårds samling säljs en hel serie guldmynt. Serien börjar med en 10 mark guldklipping 1626 och fortsätter med 56 svenska dukatmynt, inkl besittningsmynt. Där finns flera dubbeldukater, t ex från Pommern 1697, tre gulddukater från Ulrika Eleonora och två från Karl XIV Johan 1837 och 1839.

Av vackra besittningsmynt säljs även Erik XIV:s 1/2 och 1 mark 1562 från Reval och taler 1673 från Bremen-Verden.

Men toppnumret på auktionen blir nog ändå Ulrika Eleonoras fyra daler plåtmynt med trekantig mittstämpel (SM12). Detta finns i ett mindre fint ex hos KMK. Plåten torde vara en av de fåtaliga i privat ägo (se omslaget).

Ur Algårds samling säljs även en fin serie bestående av 92 st porslinsmynt och en hel del litteratur där alla äldre nummer av Numismatiska Meddelanden finns med samt många trevliga auktionskataloger och lagerlistor. Bland författarna märks Hildebrand, Stiernstedt och Berch. Havercamps bok om drottning Kristinas romerska myntsamling, med tryckåret 1742, finns med i ett välbehållet band, liksom flera av Ziervogels skrifter.

Medlemmar i SNF och föreningar anslutna till Nordisk Numismatisk Union får delta i auktionen. Medlemskap kan erhållas genom att ringa kansliet i Stockholm, tel 08-67 55 98, tisdag-fredag kl 10.00-13.00.

Anders Frösell

Antikören, Göteborg

ANTIKÖREN startade 1981 och innehas av Barbro, Stig och Ulf Ottosson. Sonen Ulf visade redan i 7-8 årsåldern ett stort intresse för gamla mynt och uppmuntrades av sina föräldrar att börja samla äldre svenska mynt. Intresset har sedan utvecklats mer och numera anses han av många numismatiker som mycket kunnig. Inom parentes kan nämnas att en av de första "stora numismatiker" Ulf träffade var Ernst Nathorst-Böös, vilken förerade honom ett mynt till samlingen i samband med Göteborgs Numismatiska Förenings 30-årsjubileum 1973.

I lokalerna på Stureplatsen 1 i Göteborg kan man studera en liten numismatisk utställning samt titta på ett ljud-band. Även en del litteratur står till kundernas förfogande.

Kunderna omfattar alla åldrar och inriktningar. Speciellt roligt är det att så många ungdomar har intresse för myntsamlade. En stor del av försäljningen sker via lagerlistor, som skickas ut till kunder minst 4 gånger per år.

Sedan maj 1986 anordnar ANTIKÖREN myntauktioner på Sheraton Hotel i Göteborg, en på våren och en på hösten. Just nu är arbetet med auktionskatalog nr 3 färdigt med utsändning av den pågår. (Du som önskar ett ex se annons i detta nr.) Fotografering av objekten samt kvalitetsgradering och prissättning sköts av Ulf, skrivarbetet av Barbro. Ambitionen är att fortsätta auktionsverksamheten jämsides med försäljning över disk och postorder. "Hejarklacken" återfinns hos alla trevliga och nöjda kunder, som verkligen visar att Västskusten behöver regelbundet återkommande myntauktioner.

Auktionen den 5 april omfattar bl a Primitiva betalningsmedel och Antika mynt, tex en elektron-shekel/didrachm från Kartago. Bland det svenska materialet kan nämnas ett 70-tal riksdalrar, bl a Svartsjö-dalrar Gustav Vasa, ett 40-tal guldmynt alltifrån Erfurt-dukats 1634 till 20 kronor 1925 samt många toppkvaliteter från kronmynts-perioden. Även plåtmynt i olika valörer finns med. Bland det utländska materialet finns en del "udda" mynt samt många toppkvaliteter. Auktionen omfattar även litteratur, numismatisk kuriosita, polletter samt medaljer, där Gustav II Adolfs dödsmedalj i 5-talersvikt tillhör det mest intressanta.

Packsadelmynt. Tillverkat i Kina (Yunnan) för handel med norra Siam, 5. Tael, Silver 196 gram, 1800-tal (1.000.-).

Plåtmynt, 1/2 daler SM 1715, 1 + /01 (2.500.-).

1 krona 1915, spegel 0 (1.000.-).

Zeugitana, Cartage (310-290, fKr), elektron-shekel/didrachm. 1 + 4.500.-).

**SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS
MEDLEMSNÅL**

kan rekvideras från kansliet!

Pris: 20 kr + porto

**GYNNA
SVENSK
NUMISMATISK
TIDSKRIFTS
ANNONSÖRER**

MYNTAUKTION

Nr 3

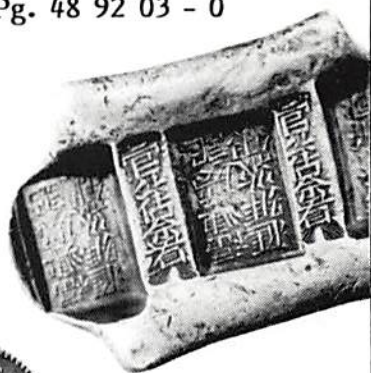
5 APRIL 1987

Sheraton Göteborg

OBS! ÄNDRAT AUKTIONS DATUM (Tidigare 22 Mars)

Beställ den rikt illustrerade auktionskatalogen redan idag! Pris 30:-
Årsabonnemang 1987 innehållande två auktionskataloger
+ minst fyra lagerlistor. Pris 50:- Pg. 48 92 03 - 0

Antikören

Stureplatsen 1
S-41139 Göteborg

☎ 031-183960

RECENSIONER

Lars O Lagerqvist – Nils Åberg: Kungliga besök i Dalarna. Vincent förlag, Stockholm, 1986. 143 s. ISBN 91-87064-03-0. Ca-pris 160 kr.

Författarna fortsätter sin berömvärda gärning att sprida kunskap om person- och lokalhistoriska händelser, som samtidigt kan ges stänk av numismatik (obs ej romantik!), även om detta ej helt uteslutes).

Den nya boken är den tredje, som har Dalarna till centrum och behandlar "både välkomna och mindre välkomna resor i landskapet alltifrån Olav den helige till Carl XVI Gustaf". Boken börjar med att ur den tidigare medeltidens töcken dra fram två konungar, norska tillika – Olav och Sverre. Detta är en spännande läsning! Men spänningen hålls vid liv hela medeltiden ut genom att Dalarnas folk gång på gång med sina ingripanden formar om inte blott svensk, utan även nordisk historia.

Nya tiden börjar visserligen krigiskt, men blir så småningom allt mer präglad av Eriksgatornas upplevelser, med bergslagen som den särskilt intressanta "riksklenoden". Det är fint illustrerade reseminnen – to m tidigare ökända(!) – som här presenteras för oss. Författarnas idoga arkivstudier ger utdelning i många fina detaljuppgifter. De har också en särskild förmåga att "pricka in" snärtiga vändningar i den historiska kringberättelsen. En numismatiker tackar särskilt för bakgrunden till vissa, numismatiskt belagda bergsverksbesök!

Författarpåret tillönskas god fortsättning med sina uppslag!

NUF

Fred Sandstedt: När björnen bråkade med elefanten – medaljen och kopparsticket som allegorisk bildpropaganda under Karl X Gustavs krig. Särtryck ur Meddelande XXXIII–XXXIV från Armémuseum, 1986. 39 s. Rikt illustrerad.

Var och en som intresserat sig för i första hand 1600-talsmedaljer har gång på gång stött på exemplar med ofta fantasifullt sammansatta allegorier som uttryck för präglarens politik eller illvilliga avsikter, m m. Baktankarna bakom allegorierna står inte alltid klara för oss i dag, men emblemmatiken vinner successivt allt mer terräng, så även i Sverige. För 1600-talet har vi t ex *Karolinska bildidéer* av Allan Ellenius (1966). Så får vi det nu anmälda arbetet.

Det var en sann fröjd att taga del av resultatet av Sandstedts forskning. Det är en härlig serie av kopparstick,

som här presenteras. Om medeltiden hade sina kyrkomålningar för skolning av folket ("Biblia pauperum"), så gav boktryckarkonsten och grafiken starkt ökade möjligheter för propaganda via enbladstryck, s k flygblad, där oftast bilden var det dominerande pga den dåliga läskunnigheten. Under 1600-talet fick flygbladet ökad användning i kampen både mellan katolicism och protestantism och mellan olika statsmakter. Bildinnehållet var uppbyggt av internationellt gångbara symboler. De olika nationerna representerades oftast av sina heraldiska djur, som Sverige av en björn och Danmark av en elefant.

Sandstedt redovisar på ett fängslande sätt, hur våra polska och danska krig under Karl X Gustav återspeglas i såväl svensk-vänliga som svenskfiendliga medaljer och flygblad. Det är en intressant symbolvärld som vi förs in i av Sandstedt. Hans analys visar, hur budskapet användes för att understrika legitimitet och höghetsrätt i stridigheter mellan länder och furstestater.

NUF

Lars-Ingvar Jönson: Vapenbilderna på mynt präglade i Göteborg. Numismatiska Litteratursällskapet i Göteborg 1986, nr 19 i sällskapets skriftserie. 8 s. Särtryck ur NNUM, nr 7/1976.

Numismatiken har – till glädje för allt fler – med tiden fått ett allt rikare innehåll. Vilken tillgång har t ex inte heraldiken blivit vid en riktig beskrivning av vapnen på mynt och medaljer! Tag t ex vissa mynt från vår pommerska provins. Hur skulle Du förstå de olika griparna i pommerska vapnet, om Du inte kände till den heraldiska beskrivningen på de vapen, som representerade de av av "griparnas" fursteätt styrda olika områdena? Minns Du kanske att bli upptagandet av trekronorsvapnet i danska riksvapnet orsakade nordiska sjuårskriget?

Jönsons artikel i NNUM förtjänade verkligen att bli utgiven i särtryck för att kunna spridas till vidare kretsar. Den behandlar Göteborgs stadsvapen och utgör ett inlägg i tolkningen av lejonbilden i vapnet. Bakgrunden är att folkungaättens lejon i vårt riksvapen är vänstervänt (ur åskådarens synpunkt), medan Göteborgs lejon är högervänt.

Det är en intressant penetrering, som Jönson gör av användningen av lejonbilden i svensk medeltida heraldik och myntprägling fram till fastställandet av Göteborgs vapen. En kort recension kan inte göra rättvisa åt hans inlägg. Hans slutfråga: "Är Göteborgs vapen ett götalandslejon av gammal

typ med inslag som syftar på Nederländerna" bör i stället locka var och en som äger ett i Göteborg präglat mynt (för att inte tala om varje lokalpatriot) att studera denna skrift.

Vi behöver fler inlägg om vapenbilderna på våra numismatiska objekt. Tänk på hjärtsköldarna i vårt riksvapen under pfalziska, hessiska och holstein-gottorpska ätternas tid. Vilka förklaringar inbjuder inte mångfalden av vapenbilder i dem till!

NUF

Ernst Nathorst-Böös: Urvalsbibliografi över omräkningsböcker rörande svenska mynt. I några fall samma mynt i förhållande till utländskt. Numismatiska Litteratursällskapet i Göteborg 1986, nr 20 i sällskapets skriftserie. 35 s. ISBN 91-970059-5-9.

Författaren inleder med att konstatera, att "svensk mynträkning har i alla tider fram till 1873, då decimalräkningen på allvar genomfördes, varit besvärlig". Detta berodde på att vi haft dels dubbel myntfot (silver-koppar) och dels räknemynt av olika typer. Detta har under århundradenas lopp lett till publicering av olika hjälpmedel för uträkningar.

Författaren förtjänar all ära för det arbete med denna urvalsbibliografi, som han nedlagt "dels i avsikt att intressera samlarna därför, dels för att ge en orientering, ty även den moderna människan har mycken glädje av sådana hjälpmedel, när det gäller att snabbt räkna om de olika myntsorterna mot varandra".

Bibliografin, som sträcker sig från 1695 ända fram till första världskriget, uppräknar inte mindre än 98 arbeten, av vilka flera utgetts i flera upplagor, för omräkning av svenska myntsorter och 20 arbeten med växelkurser för svenskt mynt mot utländskt. Flertalet arbeten är från 1800-talet. För samlare med lokala ambitioner finns en förteckning över de 23 svenska orter, där omräkningsböckerna tryckts. För växelkurserna har utarbetats en särskild kronologisk förteckning, något som underlättar för den som vill göra tidsanknutna jämförelser.

En liten rättelse: när författaren på s 7 citerar Barfods resa i Dalarna med dennes exempel på decimalräkningens införande anger han fel årtal, 1838 (skall vara 1863) – vid den tidpunkten var ännu inte indelningen i 100 öre (riksmynt) införd, det skedde först 1855.

Skriften är illustrerad med fyra titelsidor från gamla omräkningsböcker. Litteratursällskapet förtjänar beröm för att man velat komplettera de numismatiska bibliografierna med denna speciallitteratur.

NUF

fortsätter idogt att till allt vidare kretsar sprida kunskap om numismatiken i vetenskap om att den är en fin hjälpvetsenskap till andra discipliner. I dess produktion finns som bekant såväl nya verk som faksimiltryck av äldre, som av olika anledningar befunnits värda nytryck. Sällskapetets strävan, som är väldigt allt stöd från samlarnas sida, har nu gett oss två nya faksimiltryck, nämligen:

Carl Peter Thunberg: Inträddestal om de myntsorter, som i äldre och sednare tider blifvit slagne och varit gångbare uti kejsardömet Japan, hållet för Kongl. Vetenskaps-Academien, den 25 Aug. 1779. 1984. ISBN 91-970059-6-7.

Evald Ziervogel: Utkast till offentliga historiska föreläsningar öfver svenska myntkundskapen; hwilka uti det för Numophylacio Ehrenpreusiano i Gustavianska Academien utsedda rum, komma efter Befallning at hållas. 1984. ISBN 91-970059-4-0.

Thunberg-trycket inleds med ett förord, författat av antikvarien vid Kungl. Myntkabinettet Ian Wiséhn. Thunberg var en i Carl von Linnés skara av lärjungar, som under omfattande resor i främmande länder skaffade sig egen berömmelse. Wiséhn berättar närmare om Thunbergs liv och akademiska verksamhet samt om hur hans japanska resa utföll. Om hans numismatiska verk får vi bli a veta, att de av Thunberg hemförda mynten fortfarande finns kvar i KMKs samlingar.

Till Ziervogel-trycket är fogat ett av förste antikvarien Ernst Nathorst-Böös författat förord, vari Z:s liv beskrivs och hans numismatiska verk bereds en rimlig "Ehrentretning". Till förordet är fogad en för förståelsen av vissa av Ziervogel gjorda uttalanden påkallad kommentar.

NUF

Bruno Endrusseit: *Medaillen zur Geschichte der Stadt Stralsund.* Kulturbund der DDR. Numismatische Hefte nr 16. 1983 och 1984. I. 1611-1925. 72 s., 85 avbildade medaljer. II. 1926-1984. 67 s., 93 avbildade medaljer.

Det är ett mycket intressant parti av Östersjö-bäckenets historia som presenteras i denna bok. Stralsund var en betydelsefull Hansestad och blev under nära 200(!) års svenskt styre en stark fästning, vars namn finns inskrivet i vår historia - tänk efter, från 30-åriga krigets till Napoleon-krigens dagar! Den för "historia in nummis" intresserade får här för den tiden allt - Hildebrand, Ossbahr, Galster - serverat på ett enda fat. Medaljer av personer med Stralsund-anknytning publiceras även. Uppgifterna till de olika

medaljernas bakgrund är i allmänhet rikhaltigare än i de ovannämnda verken. Den av frimurarmedaljer särskilt intresserade bör avgjort läsa vad som skrivs om frimurarlogen "Zur Eintracht" och dess efterföljare "Gustav Adolph zu den 3 Strahlen". Till Carl Wilhelm Scheele-medaljererna fogas ett foto av hans födelsehus i dag, osv.

Avkortningar i de latinska medaljinskrifterna skrivs ut och latinet översätts till tyska, något mycket rekommendabelt. Svenska inskrifter har också översatts till tyska.

Boken har fina register över medaljkonstnärer, källhänvisningar och litteraturförteckningar.

Kommunismen som statsidé skall ju präglad allt. Det märks även i ett specialverk som detta. Vi är knappast vana vid en sådan historiebetraktning som denna i kringhistorien till vissa medaljer: "Die Stadt (Stralsund) war Brückenkopf für die Aggression Schwedens in die deutschen Staaten geworden" eller: "Unter dem Vorwand, den Protestantismus zu retten, wollte der Schwedenkönig Gustav II Adolf einen Eroberungsfeldzug durch die deutschen Länder führen". Det vore intressant att närmare studera, hur nyorienteringen slagit igenom i DDR:s historieböcker. Hur ser man i dag på tex den germanska infiltrationen i de slaviska områdena öster om Elbe, på östhandeln?

NUF

FRÅN KUNGLIGA MYNTKABINETTET

Biskopsmynt

Denna utställning har förlängts och står kvar så länge Historiska museets "Årkebiskoparna från Bremen" pågår (till 29 mars).

Aktiebrev

från 1700- och 1800-tal heter en ny utställning som öppnas i Kungl. Myntkabinettet i slutet av mars. Här kan den intresserade studera ett material som annars ligger inlåst så länge lokalfrågan inte är löst.

Samarbetet

med Sparbankerna presenterades vid en presskonferens i medaljsalen den 15 januari. Planerna på ett ekonomiskt museum framlades. Sparbankerna bildar en stiftelse på fem miljoner; pengarna skall användas för inredning av utställningarna i det nya museet. Detta innebär ingalunda, att Kungl. Myntkabinettets sedvanliga verksamhet skall upphöra, men däremot skall den utvidgas och satsa på ekonomisk historia och in-

formation, sparandet genom tiderna m m. Detta förutsätter dock att lokalfrågan äntligen löses och att alla gamla och nya verksamheter sammanföres under ett tak. Sparbankerna har redan uppvakat statsrådet Bengt Göransson i denna fråga.

Sparandet förr och nu

är en skärmställning framställd i samarbete med Sparbankerna, som i höstas visades i Gallerian i Stockholm. Den går nu runt i olika sparbankslokaler i landet.

Pengar i Skåne

heter en utställning med material från Kungl. Myntkabinettet som anordnats av Ernst Nathorst-Böös i Kristianstads sparbank. Den öppnades hösten 1986 och har sedan vandrat till Karlshamns sparbank. En liten skrift med samma titel som utställningen har (anonymt) författats av utställningskommissionen.

Antika mynt med andra ögon

är avpassad även för synskadade. Den blev färdig 1980 och har nu åter tagits fram och visas i Kungl. Myntkabinettet. Det är meningen att den senare skall erbjudas som vandringsutställning.

Kungl. Myntkabinettet

Utställningar:
Ingång Narvavägen (hornet
Linnégatan), 2 tr.
Stockholm

På grund av ombyggnadsarbeten under våren kommer utställningarna att vara begränsat tillgängliga och tidvis helt stängda. Se meddelanden i pressen eller ring vår telefonväxelföre ett besök

Aktuell programinformation:
08/7839400

Museet:
Tisdag-söndag 11-16
Måndag stängt
Besökstid: tisdag 13-16
ingång Narvavägen
Besöksadress (efter
överenskommelse
om tid per telefon):
Storgatan 41

Postadress: Box 5405,
114 84 Stockholm
Tel.: 08-7839400

HIRSCH MYNTHANDEL

NYTT INKÖPS OCH AUKTIONS Kontor

Gatuadress:
Humlegårdsgatan 13
114 46 Stockholm

Tel:
783 77 65

Postadress:
Box 5358
102 46 Stockholm

ANBU DS AUKTION No 34 11 APRIL 1987

Auktionskataloger 50 Skr/år insättes på pg 64 32 28-0

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 23 företag i 11 olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samtliga är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och har skrivit under upprippet mot myntförfalskningar – Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

De nuvarande medlemmarna är:

B. Ahlströms Mynthandel AB
Kungsgatan 28, Box 7662
103 94 Sthlm 7, tel 08-14 02 20

Amneklevs Mynthandel
Skolgatan 20, 602 25 Norrköping
tel 011-10 29 50

Hirsch Mynthandel
Humlegårdsgatan 13, Box 5358
102 46 Stockholm, tel 08-783 77 65

Karlskrona Mynthandel
Hantverkargatan 11
371 35 Karlskrona, tel 0455-813 73

Rune Larsson Mynthandel
Österlånggatan 15, 502 32 Borås
tel 033-11 03 15

Lunds Mynthandel
Klostergatan 5
222 22 Lund, tel 046-14 43 69

Malmö Mynthandel
Kalendegatan 9, 211 35 Malmö
tel 040-11 65 44

Mynt & Medaljer HB
Sveavägen 96, Box 19507
104 32 Stockholm, tel 08-34 34 23

Myntet i Malmö
Stora Nygatan 17, 211 37 Malmö
tel 040-12 99 30

Mynthuset
Biblioteksgatan 5, Box 7049
103 86 Stockholm, tel 08-20 51 81, 20 60 52

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Nybrogatan 36, Box 5132
102 43 Sthlm, tel 08-62 62 61

Norrtälje Mynthandel AB
Tullportsgatan 13, Box 4
761 00 Norrtälje, tel 0176-168 26

Numis Mynt & Frimärkshandel AB
Kaserntorget 6, Box 2332
403 15 Göteborg, tel 031-13 33 45

J. Pedersen Mynthandel
Skolgatan 24, 502 31 Borås
tel 033-11 24 96

Peo Mynt & Frimärken AB
Drottninggatan 19, Box 16245
103 25 Sthlm, tel 08-21 12 10

Selins Mynthandel AB
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm, tel. 08-11 50 81

Specie Mynthandel HB
Storgatan 19
574 00 Vetlanda, tel 0383-153 01

Strandbergs Mynt & Frimärkshandel AB
Arsenalsgatan 8, Box 7377
103 91 Sthlm, tel 08-20 81 20

HB Thörnströms Mynt & Sedlar
Apotekaregatan 8 C
582 27 Linköping, tel 013-13 54 65

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 Göteborg
tel 031-20 81 11

R. Uppgrens Mynthandel
Fågelsångsgatan 5, 252 20 Helsingborg
tel 042-11 01 01, 13 67 42

Ingemar Wallin Mynthandel AB
Kungsgatan 4 B 2½ tr, Box 7317
103 90 Sthlm, tel 08-10 00 57, 10 00 58

Håkan Westerlund Mynthandel AB
Vasagatan 42, 111 42 Stockholm
tel 08-11 08 07

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19507, 104 32 Stockholm, tel 08-34 34 23

Nicholas M. Lowick 13/12 1940–11/11 1986

Den numismatiska verksamheten har drabbats av ännu en stor förlust. Nicholas Lowick vid British Museum avled i november 1986 efter en kort tids sjukdom. Nicholas Lowick studerade i Cambridge vid Christ's College, tog examen i moderna språk 1962 och fick samma år anställning vid British Museum, Department of Coins and Medals, vars chef då var den kände orientalist John Walker. Lowicks utbildning till orientalist skedde inom British Museum. Sedan 1979 innehade han en personlig tjänst som Deputy Keeper.

Nicholas Lowick var en internationellt ledande auktoritet inom området islamiska mynt. Han var mycket generös med sina djupa kunskaper om mynten och Orientens historia. Kolleger, samlare och den myntintresserade allmänheten sökte ofta råd och hjälp hos honom. Denna serviceverksamhet, som Nicholas själv fann ytterst stimulerande, antog dock så stora proportioner, att den till slut inverkade menligt på den egna forskningen. Trots att en imponerande rad arbeten från hans penna redan publicerats, väntade vi ännu större och viktigare bidrag, bara han kunde få tid att koncentrera sig bättre på de egna uppgifterna. Sedan flera år arbetade han på en typkatalog över de tidigaste abbasidiska mynten, omfattande åren 749–833. Denna period, som såg oerhörda mängder mynt av otaliga typer präglas i kalifatet, utgör det centralaste man kan tänka sig inom den islamiska numismatiken. Ingen arabisk myntsamling värd namnet saknar mynt däriifrån. Ingen numismatiker, verksam inom orientalistiken, kan komma förbi detta centrala område, där Nicholas obesträtt var den främste. Det är en stor förlust för oss alla att han inte fick tillfälle att slutföra sitt viktiga arbete.

Nicholas Lowick, som tidigare besökt Skandinavien i studiesyfte, var väl förtrogen med de mynttyper som dominerar i de skandinaviska vikingatida myntfynden. År 1974 kunde han under ett mer än månadslångt besök studera abbasidiska, samandiska och volgabulgariska mynt i Kungl. Myntkabinettet i Stockholm. Vid detta besök förvärvade Nicholas sina första kunskaper om islamiska imitationer, ett ämne som han i fortsättningen hyste ett särskilt intresse för. För alla som arbetar med abbasidiska och samandiska mynt uppkommer nämligen problemet att skilja de autentiska mynten från imitationerna. Vi har länge haft ett givande samarbete med Nicholas om pseudoabbasidiska och pseudosamandiska mynt, särskilt i anslutning till CNS*, det stora svenska forskningsprojektet om vikingatida mynt funna i

Foto: British Museum

Sverige. Utanför Sovjetunionen, Turkiet och arabstaterna har Sverige den utan jämförelse största samlingen av medeltida/vikingatida islamiska mynt. I hela världen finns endast en handfull personer som äger kompetens att förvalta detta viktiga kulturarv. Genom Nicholas Lowicks bortgång har den redan så lilla kretsen av sakkunniga blivit ännu mycket mindre. Svenska orientalisterna har förlorat sin viktigaste kontaktpunkt.

På initiativ av vänner och kolleger grundades den 18 november – Lowicks begravningsdag – The Nicholas Lowick Memorial Fund for the Promotion of Oriental Numismatic Research. Fonden förvaltas av Royal Numismatic Society.

Brita Malmer

Gert Rispling

* *Corpus Nummorum Saeculorum IX–XI qui in Suecia reperti sunt. Catalogue of Coins from the Viking Age found in Sweden.* Ed. B. Malmer, Stockholm 1975–.

Numismatiska Institutionen

Måndagsseminarier i numismatik våren 1987,

Sandhamnsgatan 52 A, kl. 18.30

2 mars

Orientering om projektet "Byzantine coins found in Sweden". B. Malmer, Inger Hammarberg, Torun Zachrisson.

9 mars

Septimius Severus' myntreform 194–195. Lennart Lind. Postseminarium. Anmälan tel. 08/783 94 34 senast 27 febr.

16 mars

En stampstudie över Sven Estridsen Hauberg typ 28. Ulla Silvegren.

23 mars

1100-talsmynt i svenska fynd – problem och metod. Eva Svensson. Inledning B. Malmer.

Välkomna!
Brita Malmer

Den franska 10-francen – en fortsättning

I förra numret berättade vi under Myntnytt om den upprördhet som gripit de franska "myntkonsumenterna" inför det nya, förminskade myntet om 10 francs, något större än 50 centimes och något mindre än 1 franc. Vi förutspådde en fortsättning. Den har nu kommit.

Regeringen har beslutat dra in det nya myntet – något som lär kosta staten ca 100 miljoner. Om man kan lära sig något av detta är det, att man inte skall lappa och laga i en uttjänt myntserie – den bör helt och hållet förnyas, hur mycket banker och automatindustrier än skriker och klagar. Det gäller fö också Sverige med sin ynkliga serie om 4 bruksmynt, varav tre har oförändrad storlek sedan 1873, trots att värdet är ca 1/25!

En annan konsekvens är att den franske myntdirektören, Monsieur Jacques Campet, har förflyttats till Cour des Comptes (riksräkenskapsverket), där han utnämns till Conseiller Maitre (ungefär: chefskonsult).

LLt

Mitt i City

PEO Mynt & Frimärken

Med stor sortering av
Mynt • Sedlar • Medaljer
Frimärken • Vykort
Aktiebrev • Tillbehör

Drottningg. 19, Box 16245
103 25 STOCKHOLM
Tel 08-21 12 10

HÅKAN WESTERLUND

Mynthandel

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar
före 1930

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel 08/11 08 07

FÖRENINGAR

ESKILSTUNA NUMISTISKA FÖRENING (MYNTKLUBBEN) sammanträder 26/3, 28/4 på Nya Gästis kl 19.00

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad (utom juli och augusti). Undantag: december den 30/11. Ny lokal: Gillesstugan i Kolarby, Skogsvägen 5, Fagersta. Tid: kl 19.00. Under verksamhetsåret anordnar myntklubben 4 st andbudsauktioner med senaste andbudsdag den 6 febr, 10 apr, 3 okt resp. 4 dec. Upplysningar: tel 0223/11671.

FALU-BORLÄNGE MYNTKLUBB. Möteslokal "Samlaren" Biblioteket Borlänge tisdagar kl 19.00 den 17/3, 12/5, 17/11. Möteslokal Kristinegården Falun tisdagar kl 19.00 den 14/4, 18/8, 20/10, 15/12. Korta mötesförhandlingar, Bytesaktiviteter och som regel ett tema varje gång.

MYNTKLUBBEN GOTEN, Visby, har möte kl 19.00 på Solhem den 26/3, 23/4, 21/5, 24/9, 29/10, 26/11, 29/12. Upplysningar 0498/15724.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING. Mötesdag: 8/12. Lokal: Traktören, Köpmansgatan 20, 6 bg. Tid: 19.00, 9/3. De amerikanska ädelmetallernas roll i den europeiska världshandeln 1500–1800, 13/4 Norska mynt efter 1814, bakgrund och "hur samla", 11/5 Att samla antik. Att samla medaljer, Att samla utländskt. Att samla motiv. Antiksektionen: Lokal Schackspelets Hus, Haga Kyrkogatan 3. Tid 18.30. 5/3 Att analysera och tolka antik konst. 19/3 Ostindiskt, 9/4 Bysantiska mynt, 23/4 Marcus Aurelius. Medtag mynt. 14/5 Alexandriska mynt. Upplysningar: tel 031/177970 (Bo Nordell) under dagtid, ej helger eller lörd/sönd.

HÖÖRS MYNTKLUBB har möte med auktion i Höörs Plåts matsal den 12/3, 9/4 och 14/5. Upplysningar: Evert Olofsson 0413/22151.

KALMAR MYNTKLUBB har möten första helgfria måndagen i varje månad (utom juli och augusti) kl 19.00 i SE-banken, Storgatan 17, Kalmar. Upplysningar: tel 0485/31281, 080/11584. Auktioner varje gång.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad på restaurang Storstugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplysningar: tel 0150/21045 el 15100.

KLARÄLVDALENS MYNTSAMLARE har auktion på Råda Strand 5/4 kl 13.00. Upplysningar: 0563/60347.

KRISTIANSTADORTENS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion på Hemgården, Norrtullsgatan 9, Kristianstad, kl 18.30 den 20/3, 24/4, 15/5, 12/6, 17/7, 21/8, 18/9, 16/10, 20/11 och 18/12. Listor och upplysningar gm Ingvar Nilsson 044/71328.

LUNDS NUMISMATISKA FÖRENING har möten kl 19.15 den 4/3 (årsmöte), 1/4, 6/5. Lokal: Utbildningshuset Studentlitteratur, Åkergränd 1. Upplysningar: tel 046/122593.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra måndagen i varje månad på Pensionärsgården, V Trädgårdsgatan 57, Nyköping, kl 19. Upplysningar: tel 0155/13429, 67154, 12841.

NORRKÖPINGS MYNTKLUBB har möte med auktion kl 19.00 tredje tisdagen varje månad utom i maj–augusti, i Ektorps fritidsgård. Auktionsvisning börjar kl 18.00. Även icke medlemmar är välkomna. Beställ lista på tel 011/125012.

NÄSSJÖ MYNTKLUBB har möte med auktion på Gustavssons Trafikskola, Rådhusgatan 33, Nässjö, kl 19 den 31/3, 28/4, 26/5, 25/8, 29/9, 27/10, 24/11. Upplysningar: tel 0383/15835 kl 07.00–09.00.

SAMLARKLUBBEN NUMIS, Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad i NV-huset, konferensrummet. Upplysningar: tel 0910/18680.

SKARABORGS NUMISMATISKA FÖRENING, har möten med auktion den 8/3 och 10/5. Lokal Club Balder på Kulturhuset Oden i Skövde kl 16.00. Upplysningar tel 0500/80850 (Thord Lund).

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING, Malmö. Mötesadress IOGT, Kungsgatan 16 A. Möten 26/3, 23/4, 21/5, 24/9, 29/10, 26/11. Klubblokalen Kungsgatan 38 A, Malmö håller öppet varje tisdag kl 19–21 under september–maj.

SÖDRA DALARNAS MYNTKLUBB sammanträder första torsdagen efter den 15 i varje månad kl 18.30 i Rembostugan, Hedemora den 19/3, 16/4, 21/5, 11/6. Upplysningar: tel 0226/562 78.

TRELLEBORGS MYNTSAMLARKLUBB har möte andra måndagen i månaden kl 18.30 i Södersläts Sparbanks samlingsal, C B Friisgatan 4 A, Trelleborg. På programmet står auktioner, föredrag, lotteri mm. Upplysningar: tel 0410/345 44.

TÄLJE MYNTKLUBB, Södertälje har möte i Wendelas rum, biblioteket Luna kl 19.00 den 12/3, 9/4 och 14/5. Upplysningar: tel 0755/619 38 eller 313 14.

NUMISMATISKA KLUBBEN I UPPSALA. 17/3 årsmöte, 21/4 föredrag. Lokal: Uppsala Universitets myntkabinett. Tid: 19.00. Upplysningar: 018/11 50 00.

VETLANDA NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion på Kulturhuset, Storgatan 20, Vetlanda kl 19.15 den 14/3 (Stadsbiblioteket), 27/3, 24/4, 28/8, 25/9, 30/10, 27/11. Upplysningar: tel 0383/158 35 kl 07.00-09.00.

VILLSTADORTENS MYNTKLUBB, Smålandsstenar, har möten andra måndagen i varje månad utom juni, juli och augusti. Föredrag o dyl följs av auktion. Upplysningar: tel: 0345/112 95. Lokal: Finnvedens Sparbank (källarlokalen).

VÄRENDIS NUMISMATISKA FÖRENING, Växjö, har möte med auktion den 2/4 kl 18.30 i Röda Korssets lokal, Kungsg. 18, Växjö. I slutet av april resa till Frimynt -87 i Helsingborg. Upplysningar 0470/731 14. Myntmässa anordnas 4/10 å Smålands museum.

VÄSTERÅS MYNTKLUBB har möten på Jakobsbergsgatan 13 A kl 19.00 första onsdag i månaden. Närvaroloteri vid varje möte. Upplysningar: tel 021/13 94 94 (efter kl 18).

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion Järntorgsgatan 3. Upplysningar: tel 019/13 52 13. Datum ej meddelat.

NUMSAM på Antikmässan 1987

NUMSAM - Numismatisk Samverkan - representerad av Kungl Myntkabinettet och Svenska Numismatiska Föreningen, deltar med en utställning på Antikmässan 1987 i Stockholmsmässans lokaler i Älvsjö utanför Stockholm.

Mässan, som den 25 mars startar med vernissage för speciellt inbjudna, hålls öppen för allmänheten:

torsdagen 26/3 och fredagen 27/3; kl 12.00-20.00 samt lördagen 28/3 och söndagen 29/3; kl 10.00-18.00. Ett flertal mynthandlare deltar också.

Till mässan kommer man bla med pendeltåg från Stockholm C. Det går bra att resa med både tåg mot Södertälje och mot Västerhaninge.

Bele

AUKTIONER

April		Juni	
5	Antikören, Göteborg	1-3	Wien, Rauch
		17-18	Zürich, Spink
		25-26	München, Hirsch Nachf.

9
27-28
Stockholms Auktionsverk
Svenska Numismatiska Föreningen (endast medl.)

Maj
9-10
B. Ahlströms Mynthandel AB
Obs! Ändrat datum.

UTLÄNDSKA

Mars
11
12
18-20
23-25
Zürich, Bank Leu AG
Zürich, Spink
Köln, Münz Zentrum
Osnabrück, Künker

April
1-3
9-10
13-14
27-29
Köln, Schulten + Co.
München. Partin Bank
Kölner Münzkabinett,
Köln
Bern, Credit Suisse

Maj
6-8
12
13-15
Frankfurt. Peus Nachf.
Zürich, Bank Leu AG
München, Hirsch Nachf.

MÄSSOR

Mars
26-29
Antikmässan, Älvsjö, Stockholm

April
25-26
Frimynt. Helsingborg

Oktober
4
Värends Numismatiska Förening, Växjö, anordnar Myntmässa på Smålands museum.

UTLÄNDSKA

Mars
28-29
Antwerpen, Nat fri-märks- och myntmässa

April
23-26
Stuttgart: ISA + NWB, Int samlarbörs, antikviteter, mynt, vapen.

SPECIE MYNTHANDEL HB

Köper o säljer Mynt • Sedlar • Medaljer

Spec. Äldre svenska kopparmynt. Sedlar före 1900. Kommissionsuppdrag - Auktioner.

Storgatan 19, Box 69
574 01 VETLANDA
Tel 0383/153 01

BEGÄR FÖRTECKNING ÖVER LITTERATUR TILL SALU HOS SNF! SKRIV ELLER RING 08/67 55 98

Adressändring

Använd postens adressändringsblankett, som du sänder till:

Svenska Numismatiska Föreningen
Östermalmsgatan 81
114 50 STOCKHOLM

AUKTION 35

9-10 maj 1987

Innehåller bl a sista delen av GUNNAR EKSTRÖMS samling

ca 260 nr svenska mynt
ca 210 nr Pommern, Reval
ca 70 nr sedlar
Äldre guldmedaljer

samt övriga inlämningar bestående av
äldre Sverige, plåtmynt
ca 300 nr Oskar II och Gustav V
Sedlar

Danmark ca 50 nr

Norge c 200 nr

Övriga utländska mynt

Utländska guldmynt

Ca 300 nr antika, grekiska och romerska mynt

Katalogen utkommer i slutet av mars 1987
erhålles enklast genom insättning av kr 65 på pg 3003-1
(årsprenumeration 100 kr)

Möt oss också på Antikmässan i Älvsjö den 26-29 mars 1987,
där vi kommer att visa ett urval av auktionsmynten
samt ta emot mynt till kommande auktion.

B. AHLSTRÖM MYNTHANDEL AB

Kungsgatan 28-30
Box 7662, 103 94 STOCKHOLM
tel. 08/14 02 20, 10 10 10

